

Per a llegir dret o assegut

DAVID CASELLAS

Hi ha paraules que, no se sap ben bé per què, tenen tots els números de la rifa per a quedar arraconades en l'oblit i passar a ser arcaïsmes. Bé... de fet, en català, en molts casos sí que sabem per què: per la influència de la llengua castellana.

En llegir el títol del text, a part de la sorpresa causada per un títol ben estrany, sens dubte que els lectors de LENGUA NACIONAL no s'hauran estranyat de l'ús dels mots *dret* o *assegut*. Però avui aquests mots estan en retrocés, davant els mots castellans *assentat* i *de peu*. La situació d'ambdós mots, però, no és la mateixa. Mirem d'explicar-ho.

El castellanisme *assentat* és un dels més coneguts i tractats en tots els manuals i llibres d'estil de llengua catalana. Així, és un mot que molta gent fa servir en llengua oral col·loquial, però conscients que en llengua estàndard és inadequat o incorrecte i no s'ha d'emprar. Els mestres i professors de llengua s'han encarregat prou bé d'explicar que és un castellanisme i, per tant, no és fàcil que a un locutor se li escapi l'ús del mot *assentat* en lloc del normatiu *assegut*.

En canvi, *de peus* (en plural) és una expressió que, tot i trobar-la en el *Tirant lo Blanc* («*Tirant volia restar de peus per star prop de Phelip*»), segons Coromines sols s'havia continuat usant pels escriptors valencians. Actualment torna a reintroduir-se per calc del castellà, fins i tot entre els locutors i periodistes més coneguts. Ara bé, l'expressió *en peus* sembla que, segons Coromines, sí que té un ús molt més general i és usada des de Ramon Llull fins a l'actualitat: «*Les hem saludat, i parlat un poc en peus, tornant's-en a retiro*» (Baró de Maldà).

Comparem les definicions de *dret* -a en català i castellà:

Dret -a: En posició vertical (per oposició a inclinat, decantat); dempeus (per oposició a ajagut, assegut). *Hem de posar els pals ben drets: que no es decantin a un costat ni a l'altre. Estaven asseguts i els va fer posar drets. Al tramvia, vam anar drets tot el camí* (diccionari del IEC).

Derecho -a: Recto, igual, seguido, sin torcerse a un lado ni a otro (diccionari de la RAE).

És evident que les definicions en català i en castellà no són iguals, ja que en castellà *derecho* no s'oposa mai a *sentado*, cosa que sí que passa en català. Per tant, no hem de perdre aquesta expressió tan nostrada: *estar dret* o *posar-se dret*.

Cal tenir en compte que la locució *de peus* sí que és correcta en uns altres casos, formant part de frases fetes com *poder pujar-hi de peus* (per assegurar la certesa d'una cosa) o *no tocar de peus a terra* (no ser conscient de la realitat). També és correcte, com a cultisme, el mot *dempus*, que potser tendeix a ampliar l'ús, en detriment de *dret*, per la seva similitud amb el castellà *de pie*. Una altra expressió correcta en català és *a peu dret*: *Va veure el partit a peu dret*.

De tota manera, malgrat que *en peus* pugui ésser considerat correcte, cal no perdre l'ús del mot *dret*, que, a causa de la interferència del castellà, on té un altre significat, va deixant de fer-se servir. Així, diguem: *A l'autobús vam anar drets tot el camí* (i no pas *anar de peus*). ♦

Comiat de VÈRTEX

Fa vint-i-cinc anys que quatre amigues de l'associació Cultura, Informació i Cristianisme (CIC), amb el títol de la Junta Assessora per als Estudis de Català (JAEC), van iniciar una feina de traducció, correcció i assessorament de la llengua catalana, sota la tutela del professor Albert Jané, que les ajudà a aclarir dubtes i avançar per aquest camí.

En un principi, l'oficina s'establí al carrer de Muntaner, núm. 45, amb el nom de VÈRTEX. Més tard es van plantejar d'organitzar cursos de català, i és així que varen contractar uns professors.

Els cursos eren trimestrals i de nivell superior. Els alumnes que els seguien eren correctors d'editorials, mestres i llicenciats de Filologia Catalana.

Aviat el lloc es féu petit i es traslladaren al c/ de la Riera de Sant Miquel (edifici Pompeia), on es continuaren les classes fins al curs passat.

No cal dir que resta el goig d'haver ajudat tot un alumnat, que supera amb escreix el miler, a ser bons usuaris de la llengua catalana.

També, des d'aquestes pàgines de LENGUA NACIONAL, aquestes quatre senyores donen les gràcies a tots els

professors que han passat per tal centre i que tan bones lliçons han impartit. Un agraïment molt gran, doncs, pel mestratge d'Albert Jané, de Carles Riera i de Josep Ruaix, però també per a tots aquests altres: Joan Abril, Joan Artés, Bartomeu Bardagí, Teresa Barenys, Montserrat Benet, Oriol Camps, Joan Costa, Josep Daurella, Jaume Fina, Marcel Fité, Ricard Fité, Joan Fortuny, Esther Franquesa, Jordi Ibañez, Josep Mestres, Jordi Mir, Neus Nogué, Ariadna Puiggené, Cèlia Riba, Ramon Torrents, Francesc Vallverdú i Marta Xirinachs. ♦